

Alternativet

Jon Sletvold

psykologspesialist i privatpraksis, veileder og læreanalytiker ved Norsk Karakteranalytisk Institutt

j-sle@online.no

Psykoanalysen mangler i debatten om vitenskapsteori.

VITENSKAPSTEORI

JEG ER BLITT slått av at den psykoanalytiske psykologien er utelatt i den viktige diskusjonen om psykologiens vitenskapelighet som Jan Smedslund innledet i *Psykologtidsskriftet* nr. 4, 2017.

Etter min mening er Jan Smedslunds kritikk av psykologisk forskning som bygger på statistisk behandling av data, meget vel fundert. Jeg mener det også er riktig at denne typen psykologisk forskning aldri har dannet grunnlag for psykologisk praksis. Det betyr ikke at denne typen forskning er verdiløs. Problemet er heller troen på at faget psykologi kan bygges opp på grunnlag av studier basert på statistisk behandling av data. Det er *idealiseringen* av denne type forskning innenfor universitetspsykologien som er problematisk, etter mitt syn.

Jeg er altså enig med Smedslund i at den tradisjonelle akademiske forskningen ikke har gitt resultater som – alene – kan danne grunnlag for psykologisk praksis. Jeg er imidlertid helt uenig med Smedslund når han mener at psykologisk praksis i stedet kan bygge på «hva vi alle vet om hva det vil si å være menneske» (2017, vol. 54, s. 1203).

Psykoanalysens bidrag

Tidligere gikk den type psykologisk forskning Smedslund kritiserer, under samlebetegnelsen eksperimentallpsykologi. Det har imidlertid eksistert et alternativ til den eksperimentelle psykologien i over hundre år, nemlig den psykoanalytiske psykologien. Norges første professor i psykologi Harald Schjelderup uttalte at han sto hjelpeløs i møte med mennesker som spurte om råd med psykologiske problemer før han studerte psykoanalyse. (Han ble professor før han studerte psykoanalyse.)

Rundt 1970 startet diskusjonen ved Psykologisk institutt, UiO, om utviklingen av psykologistudiet i retning av det som er blitt dagen profesjonsstudium. Jeg var studentrepresentant i styre og råd den gangen og husker at jeg ble overrasket da Per Saugstad, Norges første professor i eksperimentallpsykologi, argumenterte sterkt mot en profesjonsutdanning fordi han mente det kunnskapsmessige grunnlaget fullstendig manglet. Den gangen virket dette sært på meg. I dag tenker jeg at Saugstad hadde helt rett ut fra sine premisser. For ham var psykologi synonymt med den eksperimentallpsykologien som var utviklet fra 1870 til 1970.

Mens den type empirisk forskning Smedslund kritiserer, har fortsatt å dominere universitetspsykologien, er det den psykoanalytiske psykologien som har satt sitt preg på offentligheten og andre fag. Ved årtusenskiftet ga *Time Magazine* ut et spesialnummer om det 20. århundres fremst forskere og tenkere. På forsiden var det en tegning av Einstein på Freuds analysebenk. I den

alminnelige offentlighet tror jeg det er få som reagerte på at disse to ble fremhevet fremfor andre fremragende forskere i forrige århundre. Men jeg vil tro mange psykologiprofessorer gremmet seg. Smedslund sier om sitt alternativ, «hva vi alle vet om hva det vil si å være menneske»:

Konkret betyr det at vi alle vet at det må virke å møte noen som i utgangspunktet stiller seg åpen («ikke-vitende»), og som konsekvent behandler deg med genuin respekt, omsorg, forståelse, egenkontroll og selvkontroll i en skjermet situasjon (2017, 12, s. 1203).

Dette er etter mitt syn ikke noe vi alle vet om hva det vil si å være menneske, men derimot en god sammenfatning av en viktig del av resultatene av over hundre års psykoanalytisk forskning. (Psychoanalytic Electronic Publishing, PEP-web gir oversikt over mer enn 70 fagfelleverderte tidsskrifter.)

Jeg vil anbefale interesserte å lese «Ulvemannens» beskrivelse av sitt møte med Freud i 1911 (Gardiner/Freud, 1974). Det er slående hvor sammenfallende Ulvemannens opplevelse er med Smedslunds beskrivelse av «hva vi alle vet». For Ulvemannen sto imidlertid opplevelsen i sterk kontrast til hans tidligere erfaringer i møte med tidens fremste professorer og eksperter på nervøse lidelser.

Noen lesere med kjennskap til klassisk psykoanalyse vil innvende at mye tidlig psykoanalytisk teori ikke var preget av en åpen og ikke-vitende holdning. Det er heller ikke mangel på eksempler på dette i Freuds egne publikasjoner. Likevel kunne altså Freud allerede i 1911 framstå med en åpen holdning i sin praksis. Ofte vil praksis ligge foran teori. I Norge beskrev imidlertid Harald Schjelderup psykoanalysens essens på tilsvarende måte allerede på 1930-tallet. Over hundre års psykoanalytisk forskning har resultert i at dagens psykoanalyse, etter *the relational turn*, relativt enstemmig har konkludert med det Smedslund mener vi nå alle vet. Det hører imidlertid også med til historien at statistikkbasert psykoterapiforskning er i ferd med å komme til samme resultat (Lingiardi et al., 2016).

Referanser

Lingiardi, U., Holmquist, R. & Safran, J.D. (2016). Relational turn and psychotherapy research.

Contemporary Psychoanalysis, vol. 0, no. 0: 1–38.

Gardiner, M./Freud, S. (1974). *Ulvemannen*. Oslo: Pax forlag A/S.

Smedslund, J. (2017). Det kommer an på. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 4, 403–407.

Smedslund, J. (2017). Vi prøver igjen: Hvordan arbeider egentlig psykologer. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 12, 1202–1203.